

Yabancı Dil Türkçe Ders Kitaplarında Etkinlik Türleri

The Types of Activities in Foreign Language Turkish Textbooks

Ali TÜRKEL ^{ID}, Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, ali.turkel@hotmail.com

Meltem ÇETİNKAYA ^{ID}, Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, meltem.cetinkaya@ogr.iuc.edu.tr

Turkel, A. ve Çetinkaya, M. (2022). Yabancı dil Türkçe ders kitaplarında etkinlik türleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 910-939.

Geliş tarihi: 21.04.2022

Kabul tarihi: 29.09.2022

Yayımlanma tarihi: 28.12.2022

Öz. Araştırmada "Gazi Yabancılar İçin Türkçe" (GYİT) ve "Yedi İklim Türkçe" (YİT) B2 düzeyi ders kitaplarındaki dört temel dil becerisine yönelik hazırlanmış etkinliklerin, etkinlik türleri bağlamında dağılımını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışmayla adı geçen kitaplardaki etkinlik türlerinde eksiklik ya da gereğinden çok uygulanan etkinlik alanlarının bulunup bulunmadığı saptanarak yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla oluşturulacak kitap ve benzeri kaynaklara ışık tutulmaya çalışılacaktır. Bu amaç doğrultusunda etkinlik türleri belirlenirken Ak'ın (2011) sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Veriler doküman incelemesiyle toplanmış, betimsel içerik çözümlemesiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda her iki kitapta açık uçlu soruları içeren etkinliklerin tüm becerilerde en çok kullanılan etkinlik türü olduğu, diğer etkinlik türleriyle oluşturulmuş etkinliklerinse daha az sayıda yer aldığı görülmüştür. Kimi etkinlik türlerinin becerilere yönelik etkinliklerde hiç kullanılmadığı görülmektedir ki bu durum eğitsel etkinlik çeşitliliği açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Hep aynı etkinlik türlerine yönelmek yerine çeşitli soru türlerini içeren etkinliklerin tüm becerilere yayılması, böylece öğrencilerin her bir beceri başlığı altında birden çok etkinlik türüyle karşı karşıya getirilmesi makalenin önerilerinde dile getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Gazi Yabancılar İçin Türkçe, Yedi İklim Türkçe, Etkinlik türleri, Ölçme ve değerlendirme.

Abstract. In the research, it is aimed to reveal the distribution of the activities prepared for the four basic language skills in the "Gazi Yabancılar İçin Türkçe" (GYİT) and "Yedi İklim Türkçe" (YİT) B2 level textbooks in the context of activity types. With this study, it will be tried to shed light on books and similar resources that will be created to teach Turkish to foreigners by determining whether there are deficiencies in the activity types in the mentioned books or whether there are activity areas that are applied more than necessary. For this purpose, Ak's (2011) classification was used while determining the activity types. Data were collected by document review and analyzed by descriptive content analysis. As a result of the research, it was seen that the activities containing open-ended questions in both books were the most used activity type in all skills, while the activities created with other activity types were found to be less frequent. It is seen that some activity types are not used at all in activities for skills, which can be considered as a deficiency in terms of educational activity diversity. Instead of always focusing on the same activity types, it is stated in the recommendations of the article that the activities containing various question types are spread to all skills, so that students are confronted with more than one type of activity under each skill heading.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, Gazi Yabancılar İçin Türkçe, Yedi İklim Türkçe, Types of activities, Assessment and evaluation.

Extended Abstract

Introduction. Textbooks should be prepared in such a way as to meet the aims and needs of language learners. The person who wants to learn a language should both encounter texts and activities suitable for this purpose and see the level of competence in the language they want to learn through books. Because one of the important stages of the teaching process is the evaluation stage. In order to see to what extent language learners have learned the target language or how the process is progressing, activities involving various types of questions should be used. For this reason, it is important to examine the activities in the textbooks, to determine whether these activities are sufficient in terms of species diversity and to develop suggestions in this direction. In this study, the activities in the textbooks aiming to teach Turkish to language learners were examined in the context of activity types in order to draw attention to this issue and to obtain the necessary data.

Method. In the study, document analysis, one of the qualitative research methods, was used and the data were analysed with descriptive content analysis. Gazi Yabancılar İçin Türkçe and Yedi İklim Türkçe B2 level textbooks constitute the examination objects. The reason for choosing these books in the review is that they are frequently used auxiliary resources in centres that teach Turkish to foreign learners. In the research, each chapter in the related books and the activities prepared for the four basic language skills in these chapters were evaluated in the context of activity types. In this study, Ak's (2011) classification was used while determining the activity types.

Results. In the research, it is seen that 59 speaking, 57 reading and writing and 37 listening activities were used, respectively, out of a total of 210 activities in the textbook Gazi Yabancılar İçin Türkçe. It is seen that the number of activities for listening skills is kept relatively low in the book-wide activity distribution, while a more balanced distribution is provided for other skills. Similarly, 121 writing, 50 reading, 40 listening and 39 speaking activities were used in a total of 250 activities in the textbook Yedi İklim Türkçe. It is seen that one of the skills with the least activity in the related book is the listening skill.

In both books, it was seen that the activities containing open-ended questions were the most used activity type in all skills, while the activities created with other activity types were found to be few in number. It is not desirable that some activity types (sequencing, summarizing, listing) were never used in these activities prepared for language skills in both books. This suggests that instead of always focusing on the same activity types, it would be more appropriate to use activities with various question types spread over all skills, so that language learners can encounter more than one activity type under each skill heading and learn the target language without getting bored and repeating.

Discussion and Conclusion. In a study conducted by Tanrikulu and Akbal (2020), İzmir Yabancılar İçin Türkçe A1 level exercise book was evaluated in the context of the distribution of the activities in it to language skills. Researchers, who stated that reading, speaking and especially listening activities were given very little place, expressed their suggestions to develop activities by making use of the complementary aspects of these four skills and to increase the number of activities for listening skills, especially since there are few activities in the book. In his study, Dalioğlu (2018) examined the activities in the textbooks of teaching Turkish as a foreign language in terms of distribution in skill areas. As a result of the examination, it was concluded that the skill for which the least activity was organized in all the other sets, except for only one set, was the listening skill. The results of the two mentioned studies support the results of this study.

In terms of question types, it can be said that summarizing questions are effective in revealing the level of comprehension and contributing to its development. Summarizing supports the language user's self-production and production in the target language. For these reasons, it is important to include more activities such as summarizing in the textbooks for teaching Turkish as a

foreign language. Listing and ordering enable logical intelligence and critical thinking skills to be revealed. Therefore, it also supports the development of these skills. Activities that allow the use of different intelligence areas and different thinking skills will increase the learner's desire and motivation to learn. For this reason, it can be said that it would be beneficial to use more of these types of activities.

In this study, only Gazi Yabancılar İçin Türkçe and Yedi İklim Türkçe B2 level textbooks were examined. Similar research to be carried out on the entire teaching set of each book may provide richer results. Again, richer comparative results can be obtained between the sets with a study to be carried out on other Turkish teaching sets that are frequently used in the field.

In the study, the types of activities were examined in terms of quantity. It will also be useful to evaluate these activity types in terms of quality in future studies. It can be hoped that the textbooks for teaching Turkish to foreigners, which have a balanced variety of activities in terms of quantity and quality, will contribute to the more widespread teaching of Turkish.

Giriş

Doğaları gereği insanlar, diğer insanlarla iletişim içinde olmak ister. Aynı dilin konuşurları birbirleriyle dilleri aracılığıyla iletişim kurabilmekte, duygu ve düşüncelerini karşı tarafa iletebilmektedirler. Bu nedenle dil, bir yandan insanlar arası iletişimin temelini oluşturma işlevi görürken öte yandan da toplumlar arasında bağ kurmaya yarar.

Dünyada yaşanan gelişmeler dolayısıyla artık tek bir dil bilmek yeterli değildir. İnsanlar arası iletişim halkaları giderek genişlemiş, birbirine çok uzak coğrafyalarda yer alan insanlar toplumsal, kültürel, akademik, ekonomik, askeri, siyasi vb. kaygılarla birbirleriyle iletişime girme durumuyla karşı karşıya kalmışlardır. Bu nedenle insanlar, anadillerinin dışında başka diller öğrenme isteği ve gereksinimi duymaya başlamışlardır. Benzer şekilde ülkeler de varlıklarını sürdürebilmek, kendi kültürlerini dünyaya tanıtabilmek, etki alanlarını genişletebilmek gibi nedenlerle dillerini diğer insanlara öğretme gereksinimi duymaya başlamışlardır. Türkiye de doğal olarak bu, dilini başka toplumlara yayma gereksiniminin içine girmiş ve 2000'li yıllar sonrasında Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi hız kazanmaya başlamıştır (Altunkaya ve Boylu, 2020).

Yabancı dil öğrenme ve öğretme süreci, kimi temel ilkelere dayanır. Bu nedenle yabancı dil öğretimine yönelik farklı yaklaşımlar, örnekçeler geliştirilmiştir. Memiş (2019), bir dilin öğretim sürecinin dilsel becerilerin, sözcüklerin ve dilbilgisi kurallarının öğretimi olmak üzere üç boyuttan oluştuğunu dile getirir. Bu görüşten de hareketle bir dili öğrenmenin yalnızca hedef dilin dilbilgisi kurallarını öğrenmek anlamına gelmediği söylenebilir. Dil öğrenmek bütünsel bir yaklaşımı gerekli kılar. Öğrenen hedef dildeki sözcükleri, dilbilgisi kurallarını edinmenin yanı sıra o dilde, beceri alanlarına yönelik dilsel farkındalık da geliştirmelidir. Bu da ancak çok boyutlu bir dil öğretimiyle gerçekleşebilir.

Öğrenme-öğretme süreci etkinliklerle uygulamaya dönüşür. Bu uygulamaların, öğretme amacı dışında, öğrenenlerin kendi öğrenmelerini izlemelerine ve amaç dildeki durumlarını anlamalarına da katkı sağlaması gerekir. Etkinlikleri, öğrenenlere sunmada en yoğun kullanılan araç-gereç ders kitabıdır. Öğretme-öğrenme sürecinin en önemli araç-gereci olan ders kitaplarında bu üç boyutu, bütünsellik anlayışıyla ele alarak öğretmeyi amaçlayan etkinlik türlerine yer verilmesi gerekmektedir. Bu amaçla farklı türde etkinliklere gereksinim vardır. Hedef dili öğrenen kişinin o dile ilişkin öğrenmeleri ancak geliştirilmiş çeşitli etkinlik türleri aracılığıyla ölçülüp değerlendirilebilir.

Meidasari (2015), değerlendirme sürecinin, öğrencilerin gereksinimlerine yanıt veren öğretim programları ve sınıf uygulamaları geliştirmek için temel nokta olduğunu belirtir. Bu değerlendirmelerin hem öğrencilerin bildiklerini ve yapabileceklerini hem de öğrenmek istediklerini kapsadığını dile getirir. Bu noktada öğrencilerin öğrendiklerini değerlendirme ve dil öğrenirken kendileri için belirledikleri hedeflere ulaşma yolundaki ilerlemelerini izlemeye gereksinimleri olduğunu belirtir. Hubbard, Potts ve Couch'a göre (2017) değerlendirmenin temel amacı öğrenenlerin öğrenme hedeflerine ne denli ulaştıklarını ölçmek ve öğretim uygulamalarını sınamak olsa da özetleyici nitelikteki değerlendirmeler iyi çalışma alışkanlıklarını özendirmek için kullanılabilir. Bu nedenle yabancı dil öğretimi ders kitaplarının dil öğrenenleri çalışmaya özendirecek çeşitli türlerde etkinlikleri barındırması ve bu etkinlikler aracılığıyla değerlendirmelere olanak sağlaması beklenmektedir. Bu etkinlikler dil öğrenen kişinin bulunduğu dil düzeyine uygun, onu dil öğrenmeye karşı güdüleyecek niteliklerde olmalıdır. Yabancı dil eğitiminde ders kitabının çok önemli bir yere sahip olduğunu vurgulayan Lee (2013), yürürlükteki ders kitaplarının çözümlenmesi ve değerlendirilmesinin yeni ders kitaplarının geliştirilmesi sürecinde çok önemli bir payı olduğunu dile getirir. Bu değerlendirmeler aracılığıyla yeni öğretim araç-gereçlerinin geliştirilmesine önemli ipuçları sunulabileceğini belirtir.

Bu araştırmada, Türkçeyi öğrenmek isteyen yabancı öğrenenlere yönelik hazırlanmış, alanda sıklıkla kullanılan ders kitaplarından olan Gazi Yabancılar İçin Türkçe (GYİT) ve Yedi İklim Türkçe (YİT) B2 düzeyi ders kitaplarındaki etkinlik türleri incelenmiştir. Yapılan incelemede etkinlik türleri belirlenirken Ak'ın (2011) sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre etkinlik türleri içerdikleri soru biçimleri açısından şöyledir: Açık uçlu sorular, boşluk doldurma soruları, çoktan seçmeli sorular, doğru-yanlış/var-yok soruları, eşleştirme soruları, tabloya yerleştirme soruları, sıralama soruları, özetleme soruları, listeleme soruları ve düzeltme sorulardır. Çalışmada incelenen yabancı dil Türkçe ders kitabı etkinlikleri bu soru türlerinden yola çıkılarak incelenmiştir.

Öğretimde anlamayı sağlamak ve bu anlamayı sınamak amacıyla farklı tür sorulardan oluşan etkinlik türleri kullanılır. Bu noktada öncelikle soru kavramından söz etmek gerekir. Soru, bir konuya ilişkin bilgi edinmek için amaca yönelik kurulan ve içerisinde soru anlamı barındıran cümlelerdir. Allen ve Tanner (2002), soruların düşünmeyi teşvik ettiğini ve sorular aracılığıyla öğrenmelerin değerlendirilebildiğini söyler. Baytok (2006) soru sormanın temelini soru yoluyla bilgi akışının sağlanması olduğunu söyler. Lim ve Cole (2002) ise soruların yeni bilgilere ulaşmak, düşünce alışverişi gerçekleştirmek gibi işlevleri olduğunu vurgular. Bu görüşler soru kavramının bilgi edinme yönüne vurgu yapmaktadır.

Dil öğretimi de sorular aracılığıyla ilerlemektedir. Gerek sınıf içi dil öğretim uygulamalarında gerek dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarında farklı soru türlerinin kullanıldığı etkinlikler yer almaktadır. Etkinliklerde yer alan bu soru türleri aracılığıyla hem dil öğretimi gerçekleştirilmekte hem de dil öğrenenlerin ilerleme durumları belirlenebilmektedir. Bu noktada ders kitaplarında kullanılan bu soru türlerinden kısaca söz edilmesi gerekir:

Açık Uçlu Sorular

Bu sorular sözel içerikli derslere uygun olup Türkçe öğretiminde de sıklıkla kullanılır (Basque, 1999 ve Kozanitis, 2005 akt. Güneş, 2012). Schuwirth ve van der Vleuten (2004) öğrenenlerin bilgiyi yeniden üretmelerinin, bunun için bir düşünme sürecine girmelerinin istendiği durumlarda bu soru türünden yararlanılabileceğini dile getirir. Kişiyi düşünmeye iten açık uçlu sorulardan oluşan etkinlikler özellikle yazma ve konuşma becerilerine yönelik olarak kullanılmaktadır. Çünkü açık uçlu sorularla yabancı dil öğrenen kişiye hedef dilde duygu, düşüncesini sözlü ya da yazılı anlatma olanağı sunulmaktadır. Böylece hedef dildeki dilsel yetkinlik ortaya koyulabilir, öğrenene bu yetkinliğe ilişkin dönüt sağlanabilir. Bu sorularda üst düzey bilişsel yetiler işletilmekte, öğrenen soruyu anlayıp soru hakkındaki düşüncelerini çözümlyerek soruyu yanıtlamaktadır. Bu noktada Hong (1984), bu soruların çözümlenme açısından aslında pek kolay olmayan sorular olduğunu dile getirir. Bu ifade, bu soru türünün yabancı dil öğrenen kişinin zihinsel süreçlerini harekete geçireceği savını destekler.

Ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinleriyle ilgili etkinliklerde bu soru türlerine yer verilmektedir. Örneğin yabancı dil öğrenenlerden, okuma ya da dinleme metninin bağlamından hareketle sorulmuş olan soruları yanıtlamaları beklenmektedir. Bu sorular aracılığıyla dil öğrenen kişinin kitaptaki okuma ya da dinleme metnini ne derece anlayabildiği ya da metinle ilgili soruya ne derece yorum yapabildiği ölçülebilmektedir. Dil öğrenen kişiden sorulan açık uçlu soruyu kendi cümleleriyle yanıtlaması beklenebilmektedir.

Bu soru türünün yanıtları öznel, kişiden kişiye değişiklik gösterebilir. Yanıtlar sınırlı olmadığı için diğer soru türlerine göre daha ayrıntılı yanıtları olabilmektedir. Sonucunda dil öğrenen tarafından ortaya yeni bir ürün koyulabilir.

Boşluk Doldurma Soruları

Bu tür sorularda verilen paragraf ya da cümlede boş bırakılan bölümlerin dil öğrenenlerce yazılı ya da sözlü olarak tamamlanması beklenir. Bu soru türü genellikle bilme ve hatırlama düzeyinde kullanılan sorulardır. Kişilerden metinden hareketle verilen boşlukları yazılı ya da sözlü olarak doldurmaları istenebileceği gibi verilen bu boşluklara, soruyla ilgili olarak kendi görüşlerini yazmaları da istenebilir.

Çoktan Seçmeli Sorular

Bu sorularda dil öğrenenden, önce soruyu okuması, sonra verilen seçenekler içerisinde soruda istenene uygun olan seçeneği işaretlemesi beklenir. Couch, Hubbard ve Brassil (2018), bu soru türünün zayıf yönünün diğer seçenekler hakkında kişilerin düşüncelerinin alınamaması olduğunu belirtir. Yabancı dil öğretiminde bu soru türü özellikle metne yönelik sorular aracılığıyla metnin kavranma düzeyinin ya da dil öğrenenin bulunduğu dil seviyesindeki dil bilgisi kurallarını kavrama düzeyinin ölçülmesinde kullanılır.

Schuwirth ve van der Vleuten (2004), çoktan seçmeli sorularda önemli öğelerden birinin, işaretleme etkisinin varlığı olduğunu belirtir. İşaretleme, bir adayın çoktan seçmeli bir soruda kendiliğinden yanıt oluşturması yerine doğru seçeneği tanıyarak doğru yanıtı vermesi anlamına gelir. Bu soru türünde şans başarısı olasılığı vardır ve üst düzey bilişsel süreçleri işe koymayı gerektirmeyebilir. Bu nedenle çok sık kullanılmaması gerekir. Bu soru türüyle oluşturulan etkinliklerde dil öğrenenlerden yeni bir ürün ortaya koyması beklenmez.

Doğru-Yanlış/Var-Yok Soruları

Doğru-yanlış ya da var-yok yanıtlarını içeren sorular üst düzey zihinsel becerileri işe koymayı gerektirmeyen sorulardır. Çakan (2011) bu soru türünde önemli olanın verilen ifadelerin net ve kesin olması olduğunu söyler. Bu nedenle bu sorulardaki ifadeler, herhangi bir ikileme neden olmayacak biçimde açıkça verilmelidir. Bu sorular aracılığıyla bir okuma veya dinleme metninden hareketle verilen öncüllerin doğruluğu ya da yanlışlığı sorgulanabilir. Yine benzer biçimde metnin bağlamından hareketle metinde olan ya da olmayan öğeler belirlenebilir. Bu soru türünü içeren etkinliklerin yanıtlanması uzun zaman dilimlerini gerektirmez. Doğru-yanlış/var-yok sorularını içeren etkinlikler özellikle okuma ve dinleme metinleri sonrası metinden hareketle yanıtlanması istenen sorular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu etkinlik türünün hızlıca yanıtlanabilmesi dil öğretim derslerinde zamanı verimli kullanmak adına sıklıkla başvurulan bir etkinlik türü durumuna gelmesine neden olmuştur. Ancak bu soru türünü içeren etkinliklerde şans başarısı etkili olabilmektedir. Çünkü bu sorularda sadece iki seçenek vardır ve bu seçeneklerden birisi doğrudur. Dil öğrenen kişinin doğru yanıtı vermek için iki seçenekten birisini seçmesi yeterlidir. Bu soru türünde şans başarısının önüne geçebilmek için Schuwirth ve van der Vleuten (2004) yanlış yanıtın neden yanlış olduğuna ilişkin öğrenciden bir yanıt yazmasının istenebileceğini belirtir. Boylu (2019) ise bu soru türünde şans başarısını ortadan kaldırmak ve üst düzey bilişsel süreçleri işin içine katabilmek için okunan ya da dinlenen metinden hareketle doğru-yanlış ya da var-yok kavramlarını karşılayacak biçimde, dil öğrenenlerden metnin bağlamına uygun sorular yazmasının istenebileceğini dile getirir.

Eşleştirme Soruları

Eşleştirme soruları yabancı dil öğretiminde sıklıkla kullanılan sorulardır. Bu sorular, karşılıklı verilen iki önerme topluluğundan birinin diğeriyle bağlantılı olduğu ve bu bağlantılı önermeleri birbiriyle eşleştirme yoluyla yanıtlanabilecek alt düzey zihinsel becerileri ölçen sorulardır. Bu soru

türünün yanıtlanması uzun zaman dilimini gerektirmez. Verilen önermeler kısa sürede birbirleriyle eşleştirilerek yanıtlanabilir. Ancak bu eşleştirme sırasında seçenekler giderek azaldığı için dil öğrenen şans etmeni yoluyla yanıtlama durumuna geçebilir. Bu da bu soru türünün güvenilirliğini etkileyen bir durumdur. Ak (2011) bunun önüne geçebilmek için verilen önermelerle yanıtların eşit sayıda olmaması gerektiğine dikkat çekmektedir. Eşit önerme ve yanıt olmaması durumunda şans etmeni ortadan kaldırılabilecektir.

Tabloya Yerleştirme Soruları

Bu soru türünde, verilen öncüllerden hareketle tablo içerisine istenilen bilgiler yerleştirilmektedir. Yabancı dil öğretiminde bu soru türünden, dil bilgisi konularının kavratılmasında ve metin bağlamından hareketle hazırlanan soruların yanıtlanmasında sıklıkla yararlanılmaktadır. Tabloya yerleştirme sorularıyla metinde yer alan bilgiler dil öğrenen tarafından ilgili bölümlere yazılarak tablo biçimine getirilebilmektedir. Böylece bu bilgilerin düzenli bir biçimde tek tabloda gösterimi sağlanabilmektedir.

Sıralama Soruları

Okunan ya da dinlenen metinde yer alan bilgilerin metnin bağlamından hareketle belli bir sıra gözeterek sıraya koyulmasını hedefleyen soru türüdür. Bu soru türünü yanıtlayabilmesi için dil öğrenen kişinin, ilgili metindeki olayları iyi kavraması gerekmektedir. Sıralama sorularının sorulduğu etkinliklerde dil öğrenenlerden genellikle ilgili paragrafları ya da metindeki olayları sıralamalarının istendiği görülmektedir. Sıralama belirli bir dizge içerisinde gerçekleşecekse eleştirel düşünme becerisine katkı sağlayacaktır. Çünkü eleştirel düşünme; “sebeup-sonuç ilişkisini bulma, ayrıntılarda benzerlik ve farklılıkları yakalama, çeşitli ölçütleri kullanarak sıralama yapma, verilen bilgilerin kabul edilebilirliğini, geçerliliğini belirleme, analiz etme, değerlendirme, anlamlandırma, çıkarımda bulunma gibi alt becerileri içerir” (Karadüz, 2010). Bu da üst düzey düşünme becerilerinin işe koşulması anlamına gelir.

Özetleme Soruları

Özetleme sorularında dil öğrenenlerden okunan ya da dinlenen metni kendi cümleleriyle kısaca, ana çizgileriyle anlatmaları beklenir. Bu soru türü yazma ya da konuşma becerisini içerir biçimde yazılı ya da sözlü yaptırılabilir. Bu tür sorularda dil öğrenenlerin kendi sözcüklerini ve cümlelerini oluşturmaları istenmelidir. Akyol’un (2001) da dediği gibi özetleme sorularında amaç yazarın anlattıklarını, metnin içeriğini bozmadan, okuyucunun kendi sözcük ve cümleleriyle anlatmasıdır.

Listeleme Soruları

Bu soru türünde dil öğrenen kişiden çoğunlukla konuyla ilgili istenen bilgileri liste biçiminde yazması istenmektedir. Dil öğrenen soruya belli bir dizge içinde yanıtlarını yazabilir. Dil öğrenenden özellikle okunan veya dinlenen metinden hareketle olayları, durumları ya da belli kavramları, nesnelere listelemesi istenebilir. Ayrıca metinden çıkarımlar yaparak belli durumları liste biçiminde yazması da istenebilmektedir. Listeleme, kavrama ve analiz düzeyinde bir süreç olarak uygulanabilir.

Düzeltilme Soruları

Kitaplarda düzeltme sorularından özellikle yazma becerisine yönelik hazırlanmış etkinliklerde yararlanılmaktadır. Bu sorular; okunan ya da dinlenen metnin ardından metnin bir bölümünden

alınmış ya da metinden bağımsız, yanlış yazımları veya yanlış anlamları içeren paragraf ya da cümle düzeyindeki ifadelerin, yeniden yazım yoluyla düzeltilmesini amaçlayan sorulardır. Yani bu soru türü cümle düzeyinde ya da paragraf düzeyinde düşünme süreçlerini işe koşar. Bu soruları içeren etkinlik türlerinin doğru yanıtlanabilmesi için dil öğrenen kişilerden özellikle hedef dildeki yazımla dil bilgisi kurallarına ve o dilin sözcük bilgisine sahip olması beklenmektedir. Uygulama düzeyinde bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Problem Cümlesi ve Alt Problemler

“Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki etkinliklerin etkinlik türleri bakımından dağılımı nasıldır?” ifadesi araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır. Araştırmada yanıt aranacak alt problemler ise şöyledir:

1. GYİT ders kitabındaki bölümlere göre etkinlik türlerinin dağılımı nasıldır?
2. YİT ders kitabındaki bölümlere göre etkinlik türlerinin dağılımı nasıldır?
3. GYİT ders kitabındaki dil becerilerine göre etkinlik türlerinin dağılımı nasıldır?
4. YİT ders kitabındaki dil becerilerine göre etkinlik türlerinin dağılımı nasıldır?

Araştırmanın Amaç ve Önemi

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik hazırlanan ders kitapları, hedef dildeki metin ve etkinlikleri içermeleri nedeniyle dil öğrenenlerin Türkçeyi öğrenme aşamasında en çok yararlandıkları kaynakların başında gelmektedir. Alanyazında yabancılara Türkçe öğretimi amaçlayan ders kitapları üzerine yapılan çalışmaların çoğunlukla kitaplardaki metinleri, kültür aktarımına yarayan öğeleri, dil becerilerini, sözcük ve dil bilgisi öğretimini inceledikleri görülmektedir. Etkinliklerle ilgili yapılan çalışmalardan Ak'ın çalışması ise yabancı dil olarak Türkçe öğretimi amaçlayan Yeni Hitit ve İngilizce öğretimi amaçlayan New Headway ders kitaplarındaki anlama etkinliklerinin karşılaştırmalı incelenmesi biçimindedir. Bu araştırma, incelediği kitaplar bakımından Ak'ın yapmış olduğu çalışmadan farklıdır.

Ders kitaplarının dil öğrenenlerin amaç ve gereksinimlerini karşılayacak özellikte hazırlanması gerekmektedir. Dil öğrenmek isteyen kişi, kitaplar aracılığıyla hem bu amacına uygun metin ve etkinliklerle karşılaşmalı hem de öğrenmek istediği dil konusundaki kendi yetkinlik düzeyini görebilmelidir. Çünkü öğretim sürecinin önemli aşamalarından biri de değerlendirme aşamasıdır. Dil öğrenenlerin hedef dili öğrenmelerinin ne ölçüde gerçekleştiğinin ya da sürecin nasıl ilerlediğinin görülebilmesi için çeşitli soru türlerini içeren etkinliklerden yararlanılmalıdır. Bu nedenle ders kitaplarını oluşturan etkinlikleri incelemek, bu etkinliklerin tür çeşitliliği açısından yeterli olup olmadığını belirlemek ve bu doğrultuda öneriler geliştirmek önemlidir. Bu araştırmada bu konuya dikkat çekmek ve gerekli verileri elde edebilmek için dil öğrenenlere Türkçe öğretmeyi amaçlayan ve bu amaçla alanda kullanımına sıklıkla rastlanan ders kitaplarındaki etkinlikler, etkinlik türleri bağlamında incelenmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın sınırlılıkları ile ilgili bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

1. Araştırma, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere Türkçeyi öğretirken kullanılan materyallerden olan GYİT ve YİT B2 düzeyi ders kitaplarındaki etkinliklerle sınırlıdır.
2. Etkinlik türleri Ak'ın (2011) yüksek lisans tez çalışmasında ele aldığı etkinlik türleri sınıflandırmasıyla sınırlı tutulmuştur.

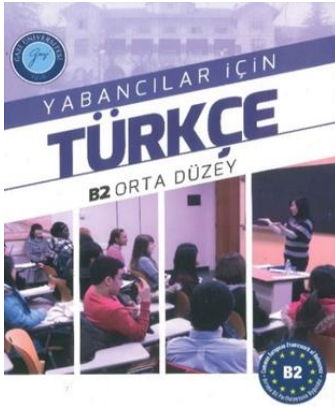
Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışma, nitel özellik taşıyan bir araştırmadır. Bu yöntemde “yazılı materyaller incelenebileceği gibi fotoğraf, video ve filmler de incelemeye konu edilebilir” (Cansız Aktaş, 2015, s. 363). Bu belgelerde gerçekleştirilecek inceleme sonucu, veriler kullanışlı duruma getirilebilmektedir (Merriam, 1998).

İncelenen Dokümanlar

Bu araştırmanın inceleme nesnelarını yabancı öğrenenlere Türkçe öğretiminde kaynak görevi gören ve Gazi Üniversitesi TÖMER öğretim görevlileri tarafından hazırlanan “Gazi Yabancılar İçin Türkçe” ile Yunus Emre Enstitüsü öğretim görevlileri tarafından hazırlanan “Yedi İklim Türkçe” B2 düzeyi ders kitapları oluşturmaktadır. İncelemede bu kitapların seçilmesinin nedeni yabancı öğrenenlere Türkçe öğretimi gerçekleştiren merkezlerde sıklıkla kullanılan yardımcı kaynaklardan olmalarıdır. Araştırmada ilgili kitaplardaki her bir bölüm ve bu bölümlerdeki dört temel dil becerisine yönelik olarak hazırlanmış etkinlikler, etkinlik türleri bağlamında değerlendirilmiştir. Aşağıda gösterilen şekil (Şekil 1 ve 2) ve tablolarda (Tablo 1 ve 2) ise bu kitapların kapak görselleri ile künye bilgileri yer almaktadır:

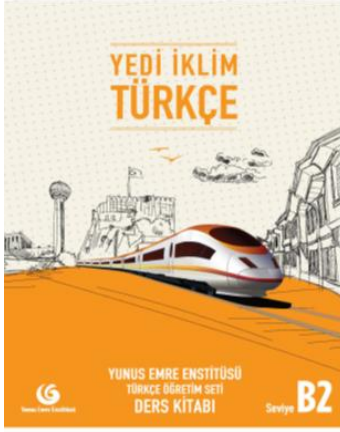

Şekil 1. İncelenen GYİT ders kitabının kapak görseli

Tablo 1.

İncelenen GYİT ders kitabının künyesi

Ders Kitabının	
Adı	Gazi Yabancılar İçin Türkçe
Düzeyi	B2 Orta Düzey
Editörleri	Mustafa Kurt ve Nezir Temur
Yayınevi	Gazi Üniversitesi TÖMER
Basım Yeri	Ankara
Basım Tarihi	2014

Şekil 2. İncelenen YİT ders kitabının kapak görseli

Tablo 2.
İncelenen YİT ders kitabının künyesi

Ders Kitabının	
Adı	Yedi İklim Türkçe
Düzeyi	B2 Orta Düzey
Editörleri	Erol Barın, Şaban Çobanoğlu, Şeref Ateş, Mustafa Balcı ve Cihan Özdemir
Yayınevi	Yunus Emre Enstitüsü
Basım Yeri	Ankara
Basım Tarihi	2015

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada araştırma konusuna uygun olarak doküman incelemesi yönteminin uygulanması uygun görülmüş ve araştırma verileri bu yöntemle toplanmıştır. İnceleme sonucu elde edilen veriler betimsel içerik çözümlemesi yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel içerik çözümlemesinin uygulandığı çalışmalar, araştırma sonuçlarının açıklayıcı nitelikte ifadesini sağlayan sistemli çalışmalar olması nedeniyle önemlidir (Çalık ve Sözbilir, 2014, s. 34).

İnceleme öncesi araştırmacılar tarafından GYİT ve YİT ders kitapları elde edilmiş, kitaplar araştırmacının problem ve alt problemlerine uygun olarak incelenmiştir. Bu incelemede etkinlik türleri belirlenirken Ak'ın (2011) yüksek lisans tez çalışmasında yapmış olduğu soru türlerine ilişkin sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre etkinlikleri oluşturan soru türleri: "açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, boşluk doldurma, doğru-yanlış/var-yok, eşleştirme, tabloya yerleştirme, sıralama, özetleme, listeleme ve düzeltme soruları" başlıkları altında toplanmıştır. İnceleme aşamasında kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından ilgili başlıkları içerir bir "Kitap İnceleme Formu" oluşturulmuştur. İncelemeler, her iki araştırmacı tarafından bu form kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ders kitaplarında yer alan dört temel dil becerisine göre düzenlenmiş etkinlikler, belirlenen başlıklar bağlamında araştırmacılar tarafından değerlendirmeye alınmıştır. İnceleme sonunda elde edilen veriler tablolaştırılarak sunulmuştur. Yine her bir bölümün etkinliklerinin türlerine göre dağılımı ve bu türlerin dil becerilerine göre kullanım sıklıkları tablo üzerinde karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Bunun yanında kitaplar genelindeki tüm etkinlikler de türleri bakımından karşılaştırılarak ayrıntılı görsel grafikleri elde edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmaya konu olan ders kitaplarının incelemesi iki eş araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. İnceleme aşamasında Ak'ın (2011) soru türleri sınıflandırmasını temel alan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kitap İnceleme Formu"ndan yararlanılmıştır. Araştırmacıların incelemeleri sonrası elde ettikleri veriler karşılaştırılmıştır. Üzerinde görüş birliğine varılan ve görüş ayrılığı bulunan durumlar tespit edilmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen güvenilirlik formülüyle (Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) X 100) araştırmanın güvenilirlik hesaplaması gerçekleştirilmiştir. Buna göre araştırmacıların görüş birliği ve görüş ayrılığı yaşadığı durumlar değerlendirildiğinde araştırmanın güvenilirliği %92 bulunmuştur. Miles ve Huberman'ın (1994) nitel çalışmalarda güvenilirlik %70'in üzerindeyse ilgili çalışmanın güvenilir kabul edilebileceği ifadesinden hareketle bu çalışma güvenilir kabul edilmiştir. Ayrıca araştırmacıların çözümlenmelerine ilişkin uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda çalışmaya son biçimi verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, inceleme sonucu elde edilen bulgular tablolar ve grafikler aracılığıyla verilmiştir. Bölümlerin incelenmesi sonucu elde edilen etkinlik türlerinin, bölümler içerisindeki metinlere ve bu metinlerde yer alan beceri temelli etkinliklere göre dağılımları tablo biçiminde dile getirilmiştir. GYİT ders kitabının incelenmesi sonrası bölümlerden elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.

GYİT ders kitabı "Uzmanına Sor" bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Uzmanına Sor	Güzel Sanatlar	Okuma	1		1								2	
		Konuşma	1	1				1					3	
		Yazma			2								2	
		Dinleme					1						1	
	Faydalı ve Zararlı: GDO/ Faydasıyla Zararıyla GDO	Okuma	1			2								3
		Konuşma	3											3
		Yazma						2					1	3
		Dinleme					1	1						2
	Arkeoloji	Okuma	1			1								2
		Konuşma	3											3
		Yazma			1								1	2
		Dinleme						1						1
Üstün Zekâlıların Eğitimi	Okuma	1			1	1							3	
	Konuşma	2											2	
	Yazma			1								1	2	

	Dinleme				1							1
	TOPLAM	13	5	6	5	3					3	35

Kitabın ilk bölümü olan “Uzmanına Sor” adlı bölümdeki etkinlikler incelendiğinde bölüm genelinde otuz beş etkinliğin yer aldığı, bu etkinliklerde de açık uçlu sorulardan oluşan etkinlik türünün on üç kez kullanılarak en çok kullanılan etkinlik türü olduğu görülmektedir. Ardından sırasıyla altı kez kullanılan çoktan seçmeli sorular, beşer kez kullanılan boşluk doldurma ile doğru-yanlış/var-yok soruları ve üçer kez kullanılan eşleştirme ile düzeltme sorularının etkinliklerde yer aldığı görülmektedir. Tablo 3'te bölüm genelinde tabloya yerleştirme, sıralama, özetleme ve listeleme sorularını içeren etkinlik türlerine yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 4.

GYİT ders kitabı “Ne Yapmalı?” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM
Ne Yapmalı?		Okuma	1		1	1							3
	Doğru Mesleği Seçmek	Konuşma	2				1						3
		Yazma	2									1	3
		Dinleme	1		1								2
		Okuma	1		1								2
	Yeni Bir Başlangıç	Konuşma	2										2
		Yazma	1									1	2
		Dinleme	1										1
		Okuma	1		1			1					3
	İletişim Kurmak	Konuşma	3							1			4
		Yazma	2	1									3
		Dinleme			1			1					2
		Okuma	1		1	1							3
	Derinlerin Hâkimi	Konuşma	2										2
		Yazma	1					1		1			3
		Dinleme	1		1								2
		TOPLAM	22	1	7	2	2	2	2	2	2	2	40

Tablo 4'te kitabın ikinci bölümü olan “Ne Yapmalı?” adlı bölümde yer alan etkinlik türleri gösterilmiştir. Bu bölümde kırk adet etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinliklerden yirmi iki tanesi açık uçlu; yedi tanesi çoktan seçmeli; ikişer tanesi doğru-yanlış/var-yok, eşleştirme, tabloya yerleştirme, özetleme ve düzeltme; bir tanesi de boşluk doldurma türündedir. Bu bölümde sıralama ve listeme sorularını içeren etkinliklere yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 5.

GYİT ders kitabı “Kültür Sanat” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Kültür Sanat	Ankara’da Kültür Sanat	Okuma	1	1	1								3	
		Konuşma	4											4
		Yazma	3											3
		Dinleme				1	1							2
	Söyleşi: Sanat Duracağı	Okuma	2			1	1							4
		Konuşma	4											4
		Yazma	2	2									1	5
		Dinleme	3											3
	Her Yazar Kendini mi Yazar?	Okuma	1	2										3
		Konuşma	3											3
		Yazma	3					1						4
		Dinleme			1	1								2
	Nuri Bilge Ceylan: Bir Doğa Fotoğrafçısı	Okuma	2					1						3
		Konuşma	3											3
		Yazma	1	1										2
		Dinleme	2											2
TOPLAM			34	7	4	2	2				1	50		

Kitabın üçüncü bölümü olan “Kültür Sanat” adlı bölümde toplamda elli etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinliklerin kullanım sıklıklarına göre türleri sırasıyla; otuz dört kez kullanılan açık uçlu, yedi kez kullanılan boşluk doldurma, dört kez kullanılan çoktan seçmeli ve ikişer kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok ile eşleştirme ve bir kez kullanılan düzeltme sorularıdır. Bölüm genelinde tabloya yerleştirme, sıralama, özetleme ve listeleme etkinlik türlerine yer verilmemiştir.

Tablo 6.

GYİT ders kitabı “Bilimden Dünyamıza” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Bilimden Dünyamıza	Bilime Adanmış Bir Ömür	Okuma	1		1								2	
		Konuşma	3											3
		Yazma	2											2
		Dinleme	1				1							2

Eskici	Okuma	1	1								2
	Konuşma	2									2
	Yazma	2								1	3
	Dinleme		1								1
Karagöz ve Hacivat	Okuma	1	1								2
	Konuşma	3					1				4
	Yazma	2	1								3
	Dinleme							1	1		2
Don Kişot ve Yardımcısı	Okuma	1	1						1		3
	Konuşma	4									4
	Yazma	1	1								2
	Dinleme		1	1	1						3
TOPLAM		24	5	4	2	1	1	1	1	1	40

“Bilimden Dünyamıza” adlı dördüncü bölümde kırk adet etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinlikler arasında yirmi dört kez kullanılan açık uçlu soru en çok kullanılan etkinlik türü olurken onu sırasıyla beş kez kullanılan boşluk doldurma ve dört kez kullanılan çoktan seçmeli sorular ile iki kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok soruları izlemektedir. Bu bölümde birer kez de eşleştirme, tabloya yerleştirme, özetleme, listeleme ve düzeltme etkinlik türlerine yer verildiği görülmektedir. Yine bu bölümde yer verilmeyen etkinlik türü sıralamadır.

Tablo 7.

GYİT ders kitabı “Sanattan Bilime” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM
Depremle Yaşamak	Okuma		1	1	1		1						4
	Konuşma		2										2
	Yazma		2							1			3
	Dinleme				1								1
Işıklı Yazı Yazan Sanatçı	Okuma		2				1	1					4
	Konuşma		3										3
	Yazma		4										4
	Dinleme		1				1						2
Simülasyon ve Tıp	Okuma		1		2								3
	Konuşma		3										3
	Yazma		2									1	3
	Dinleme		1				1						2
Elektronik	Okuma		1		1			1				3	

Eşyalarınızın Ömrü Ne Kadar?	Konuşma	2								2
	Yazma	3								3
	Dinleme		1	1			1			3
TOPLAM		28	1	6	4	3	1	1	1	45

Kitabın son bölümü olan “Sanattan Bilime” adlı bölümde toplam kırk beş etkinliğe yer verilmiştir. En çok kullanılan türler sırasıyla; yirmi sekiz kez kullanılan açık uçlu sorular, altı kez kullanılan çoktan seçmeli sorular, dört kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok soruları, üç kez kullanılan eşleştirme ve birer kez kullanılan boşluk doldurma, tabloya yerleştirme, özetleme ve düzeltme etkinlik türleridir. Bu bölümde ise sıralama ve listeleme etkinlik türlerine yer verilmemiştir.

YİT ders kitabının incelenmesi sonrası bölümlerden elde edilen bulgulara sırasıyla bakılacak olursa:

Tablo 8.

YİT ders kitabı “Mesleğimde İlerliyorum” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru- Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Mesleğimde İlerliyorum	İş Hayatı	Okuma	2										2	
		Konuşma	3										3	
		Yazma	2	3							1		6	
		Dinleme	1										1	
	Püf Noktası	Okuma												
		Konuşma	2	1										3
		Yazma	3	1	1		1							6
		Dinleme							1					1
	Eğitim ve Bilgilendirme	Okuma	1	1	1	3								6
		Konuşma	1											1
		Yazma	3	1				2						6
		Dinleme		1										1
TOPLAM			18	8	2	3	3	1		1		36		

“Mesleğimde İlerliyorum” adlı birinci bölümde otuz altı adet etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinlikler içerisinde en çok kullanılan etkinlik türü on sekiz kez kullanılan açık uçlu sorular olurken onu sırasıyla sekiz kez kullanılan boşluk doldurma soruları, üçer kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok ve eşleştirme soruları, iki kez kullanılan çoktan seçmeli sorular ile birer kez kullanılan tabloya yerleştirme ve listeme soru türleri izlemektedir. Bu bölümde sıralama, özetleme ve düzeltme soru türlerini içeren etkinliklere yer verilmediği görülmüştür.

Tablo 9.

YİT ders kitabı “Değerlerimiz” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Değerlerimiz	Evlilik Hayatı	Okuma	1										1	
		Konuşma	3											3
		Yazma	1	2			2							5
		Dinleme							1					1
	Arkadaşlık	Okuma												
		Konuşma	2											2
		Yazma	2	5							1	1		9
		Dinleme					1							1
	Komşuluk	Okuma												
		Konuşma	2		1									3
		Yazma	1	1	1									3
		Dinleme			2		1							3
TOPLAM			12	10	2	2	2	1		1	1		31	

“Değerlerimiz” adlı ikinci bölümde otuz bir adet etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinliklerde on iki kez açık uçlu soruların, on kez de boşluk doldurma türündeki soruların kullanıldığı görülmüştür. Yine bu bölümdeki etkinliklerde ikişer kez çoktan seçmeli sorular, doğru-yanlış/var-yok soruları ve eşleştirme soruları kullanılırken birer kez de tabloya yerleştirme, özetleme ve listeleme soru türlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu bölümde de sıralama ve düzeltme soru türlerini içeren bir etkinliğe rastlanılmamıştır.

Tablo 10.

YİT ders kitabı “Bir Ömür Böyle Geçti” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Bir Ömür Böyle Geçti	Hayata İlk Adım	Okuma												
		Konuşma	1											1
		Yazma	2	3			1	1						7
		Dinleme	2		2						1			5
	Rüzgâr Gibi Geçti	Okuma	3		2				1					6
		Konuşma												
		Yazma	4	1	1		1							7
		Dinleme				1								1

	Okuma	1	1	2			1						5
Bu Da Geçer Ya Hu!	Konuşma	1											1
	Yazma		3							1			4
	Dinleme				1			1	1				3
TOPLAM		14	8	9			2	3	1	2	1		40

“Bir Ömür Böyle Geçti” adlı bölümde kırk adet etkinlik düzenlendiği görülmüştür. Bu etkinliklerin on dört tanesi açık uçlu sorulardan, dokuz tanesi çoktan seçmeli sorulardan, sekiz tanesi de boşluk doldurma sorularından oluşmaktadır. Yine bu soru türlerini üç kez kullanılan tabloya yerleştirme, ikişer kez kullanılan eşleştirme ve özetleme ile birer kez kullanılan sıralama ve listeleme soruları izlemektedir. Bu bölümde doğru-yanlış/var-yok soruları ile düzeltme sorularına yer verilmemiştir.

Tablo 11.

YİT ders kitabı “Mutfakta Kim Var?” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM
	Yemekte Ne Var?	Okuma		2				1	1				4
		Konuşma	1	1									2
		Yazma	1	1									2
		Dinleme				1							1
Mutfakta Kim Var?	Su Gibi Aziz Ol!	Okuma		1									1
		Konuşma											
		Yazma	3	3							1		7
		Dinleme				1							1
Yemek Yapma Sanatı		Okuma		2									2
		Konuşma	2										2
		Yazma		1	1								2
		Dinleme		2									2
TOPLAM		7	13	3			1	1		1		26	

Kitaptaki “Mutfakta Kim Var?” adlı dördüncü bölümde yirmi altı adet etkinliğe yer verildiği görülmüştür. Bu bölümde sırasıyla en çok kullanılan etkinlik türleri on üç kez kullanılan boşluk doldurma soruları, yedi kez kullanılan açık uçlu sorular, üç kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok soruları ile birer kez kullanılan tabloya yerleştirme, sıralama ve listeleme türündedir. Bu bölümde çoktan seçmeli sorulara, eşleştirme sorularına, özetleme ve düzeltme sorularına yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 12.

YİT ders kitabı “Tercihiniz Nedir?” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Tercihiniz Nedir?	Nerede Yaşamak İstersiniz?	Okuma	1										1	
		Konuşma												
		Yazma	2	3		1		1						7
		Dinleme			1	1								2
	Kimin Hayatı Daha Zor?	Okuma							2					2
		Konuşma	1		1									2
		Yazma	1	1										2
	Hangi Sanattan Hoşlanırsınız?	Dinleme			1		1							2
		Okuma		2										2
		Konuşma		1										1
		Yazma		1	1			1						3
		Dinleme		1										1
TOPLAM			10	6	2	3	1	3					25	

“Tercihiniz Nedir?” adlı beşinci bölümde toplam yirmi beş adet etkinlik kullanılmıştır. Bu etkinliklerden en çok kullanılanı on kez kullanılan açık uçlu soruları içeren etkinliklerdir. Ardından altı kez boşluk doldurma soruları, üçer kez doğru-yanlış/var-yok soruları ile tabloya yerleştirme soruları, iki kez çoktan seçmeli sorular ve bir kez de eşleştirme soruları kullanılmıştır. Bu bölümde sıralama, özetleme, listeleme ve düzeltme soru türleri kullanılmamıştır.

Tablo 13.

YİT ders kitabı “Neler Oluyor Hayatta?” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Neler Oluyor Hayatta?	İlginç Doğa Olayları	Okuma		2	1		1						4	
		Konuşma	2											2
		Yazma	1	3	2	1	2							9
		Dinleme							1					1
	Sıra Dışı Deneyimler	Okuma							1					1
		Konuşma		2										2
		Yazma		2				1						3
		Dinleme				1								1

Sırlar Dünyası	Okuma		1	1			1								3
	Konuşma	1							1						2
	Yazma	1	2												3
	Dinleme						1								1
TOPLAM		9	7	5	3	4	3	1						32	

Kitaptaki “Neler Oluyor Hayatta?” adlı altıncı bölümde otuz iki etkinliğe yer verilmiştir. Bunlardan dokuz tanesi açık uçlu sorulardan oluşurken diğerlerinden yedi tanesi boşluk doldurma sorularından, beş tanesi çoktan seçmeli sorulardan, dört tanesi eşleştirme sorularından, üçer tanesi doğru-yanlış/var-yok ve tabloya yerleştirme sorularından ve bir tanesi de sıralama türündeki sorulardan oluşmuştur. Bölüm genelinde özetleme, listeleme ve düzeltme sorularını içeren etkinlik türlerine yer verilmemiştir.

Tablo 14.
YİT ders kitabı “Öğrendim, Çalıştım, Başardım” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM
Öğrendim, Çalıştım, Başardım	Nasıl Öğreniyorum?	Okuma		2		1							3
		Konuşma	2										2
		Yazma	1	2									3
		Dinleme						1					1
	Nasıl Çalışıyorum?	Okuma		1	2								3
		Konuşma	1		1								2
		Yazma	4	1									5
		Dinleme					1						1
	Nasıl Başardılar?	Okuma	1										1
		Konuşma	1										1
		Yazma	3						1	1			5
		Dinleme					1						1
TOPLAM			13	6	3	3	2	1				28	

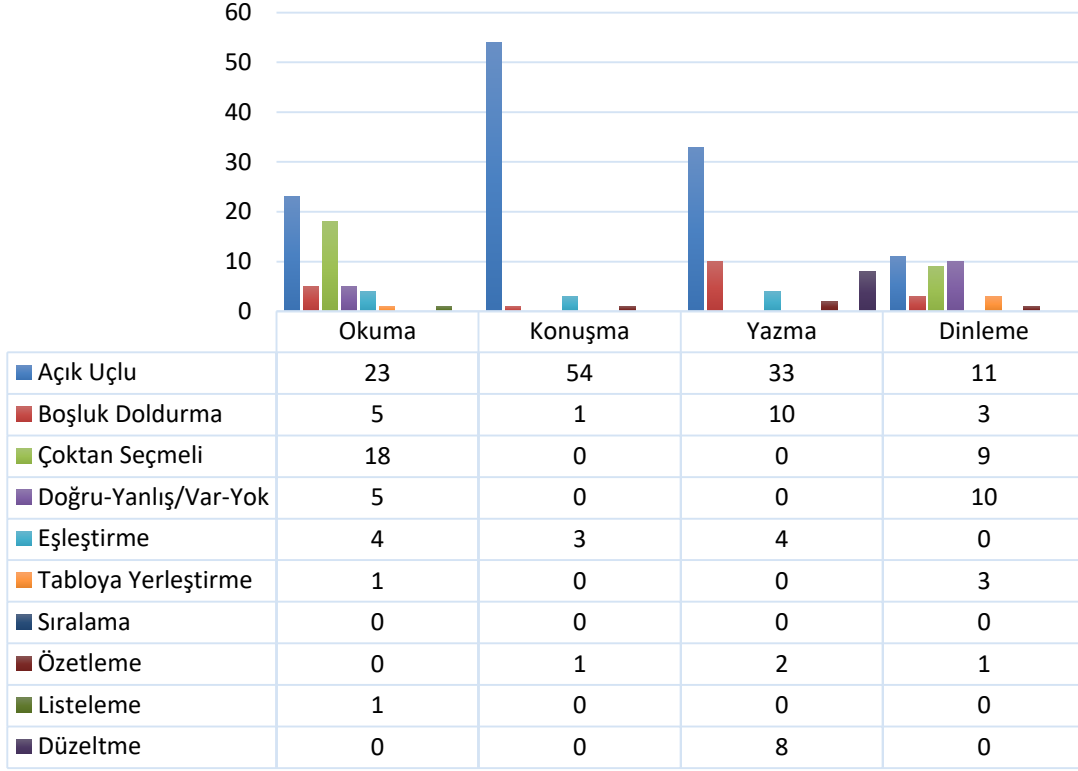
“Öğrendim, Çalıştım, Başardım” adlı yedinci bölümde yirmi sekiz adet etkinlik kullanılmıştır. Bu etkinliklerden on üç tanesi açık uçlu sorulardan, altı tanesi boşluk doldurma sorularından, üçer tanesi çoktan seçmeli sorularla doğru-yanlış/var-yok sorularından, iki tanesi tabloya yerleştirme ve bir tanesi de sıralama sorularından oluşmaktadır. Bu bölümde eşleştirme, özetleme, listeleme ve düzeltme soru türlerine yer verilmemiştir.

Tablo 15.

YİT ders kitabı “Misafir Sever misiniz?” bölümündeki etkinlik türleri

Bölüm	Metin	Beceri	Açık Uçlu	Boşluk Doldurma	Çoktan Seçmeli	Doğru-Yanlış/Var-Yok	Eşleştirme	Tabloya Yerleştirme	Sıralama	Özetleme	Listeleme	Düzeltilme	TOPLAM	
Misafir Sever misiniz?	Misafirimiz Gelecek	Okuma												
		Konuşma	1										1	
		Yazma	2	3			3		1				9	
		Dinleme			2	1							3	
	İş Yeri Ziyareti	Okuma								1				1
		Konuşma	2											2
		Yazma	1	1										2
		Dinleme	1			1								2
	Köylerde Misafirlik	Okuma		2										2
		Konuşma	1											1
		Yazma	1	2	1		1					1		6
		Dinleme	2		1									3
TOPLAM			11	8	4	2	4	2			1	32		

Kitaptaki son bölüm olan “Misafir Sever misiniz?” adlı bölümde otuz iki adet etkinlik kullanılmıştır. Bu etkinliklerde sırasıyla on bir kez açık uçlu sorular, sekiz kez boşluk doldurma soruları, dörder kez çoktan seçmeli sorular ve eşleştirme soruları, ikişer kez doğru-yanlış/var-yok soruları ile sıralama soruları ve bir kez de düzeltme soru türü kullanılmıştır. Bu bölümde tabloya yerleştirme, özetleme ve listeleme soru türlerine yer verilmemiştir. Aşağıdaki Şekil 3’te ilgili kitap geneli etkinlik türlerinin dil becerilerine göre dağılımı grafik aracılığıyla ayrıntılı bir biçimde gösterilmiştir:

Şekil 3. GYİT ders kitabındaki etkinlik türlerinin dil becerilerine göre dağılımı

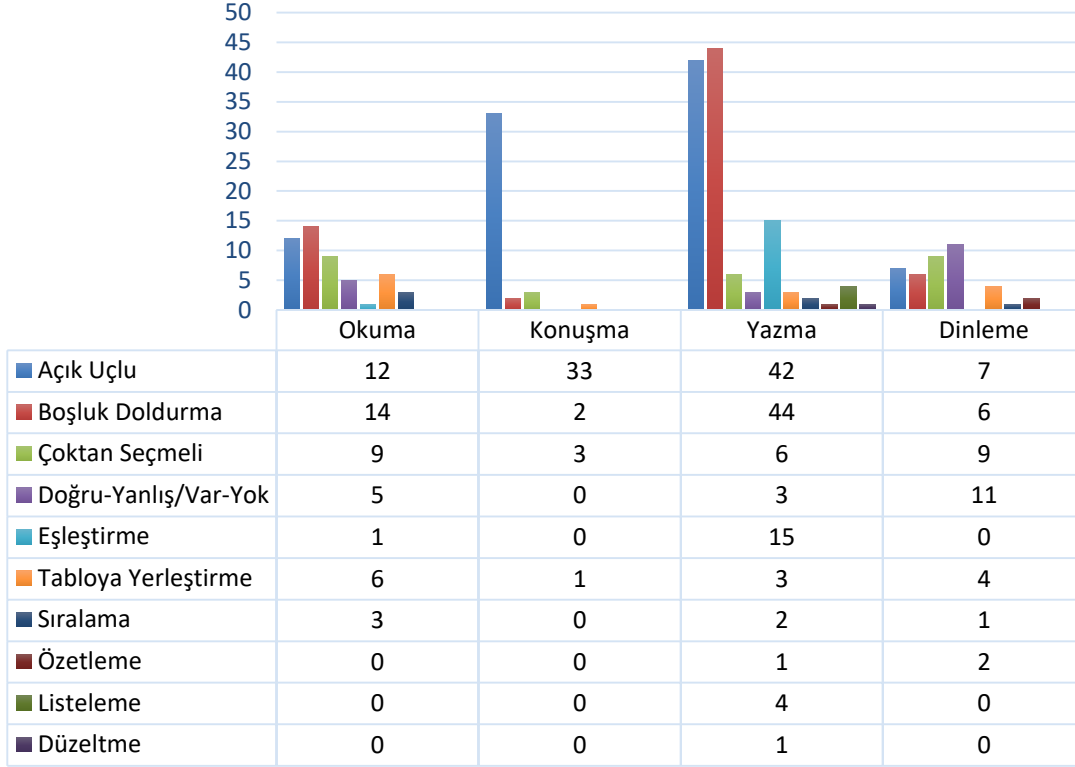
Şekil 3'e göre kitap genelindeki toplam iki yüz on adet etkinlik içerisinde sırasıyla elli dokuz adet konuşma, elli yedişer adet okuma ile yazma ve otuz yedi adet dinleme etkinliği kullanılmıştır. Bu etkinlikler sırasıyla; yüz yirmi bir kez kullanılan açık uçlu sorular, yirmi yedi kez kullanılan çoktan seçmeli sorular, on dokuz kez kullanılan boşluk doldurma soruları, on beş kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok soruları, on bir kez kullanılan eşleştirme soruları, sekiz kez kullanılan düzeltme soruları, dörder kez kullanılan tabloya yerleştirme ve özetleme soruları ve bir kez kullanılan listeleme sorularıdır. Kitapta hiçbir dil becerisi altında sıralama etkinlik türüne yer verilmediği görülmüştür.

Dil becerilerine yönelik hazırlanmış etkinliklerin türlerine bakıldığında okuma becerisi etkinliklerinin büyük bölümünün açık uçlu sorularla çoktan seçmeli sorulardan oluştuğu görülmektedir. Okuma becerisi etkinliklerinden yirmi üçü açık uçlu, on sekizi çoktan seçmeli, beşer tanesi boşluk doldurma ve doğru-yanlış/var-yok, dört tanesi eşleştirme, birer tanesi de tabloya yerleştirme ve listeme etkinlik türlerinden oluşmaktadır. Okuma becerisi etkinliklerinde sıralama, özetleme ve düzeltme etkinlik türlerini örnekleyen sorulara yer verilmediği görülmektedir.

Konuşma becerisi etkinliklerinin büyük bölümü elli dört kez kullanılan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bunun dışında üç kez eşleştirme ve birer kez de boşluk doldurma ile özetleme etkinlik türlerine yer verildiği görülmektedir. Konuşma becerisi etkinliklerinde çoktan seçmeli sorulara, doğru-yanlış/var-yok sorularına, tabloya yerleştirme, sıralama, listeleme ve düzeltmeye yer verilmediği görülmektedir.

Yazma becerisi etkinliklerine bakıldığında otuz üç kez açık uçlu, on kez boşluk doldurma, sekiz kez düzeltme, dört kez eşleştirme ve iki kez özetleme sorularının kullanıldığı görülmektedir. Yazma becerisi etkinliklerinde çoktan seçmeli sorulara, doğru-yanlış/var-yok sorularına, tabloya yerleştirme, sıralama ve listeleme sorularına yer verilmemiştir.

Dinleme becerisi etkinliklerine bakıldığında en çok kullanılan etkinlik türlerinin on bir kez kullanılan açık uçlu, on kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok ve dokuz kez kullanılan çoktan seçmeli soruları içeren etkinlik türleri olduğu görülmektedir. Bu beceriye yönelik düzenlenmiş diğer etkinliklerde üçer kez boşluk doldurma ve tabloya yerleştirme ile bir kez de özetlemeye yer verildiği görülmektedir. Bu becerinin etkinliklerinde yer almayan etkinlik türleri ise eşleştirme, sıralama, listeleme ve düzeltmedir. Aşağıdaki Şekil 4'te ilgili kitap geneli etkinlik türlerinin dil becerilerine göre dağılımı grafik aracılığıyla ayrıntılı bir biçimde gösterilmiştir:

Şekil 4. YİT ders kitabındaki etkinlik türlerinin dil becerilerine göre dağılımı

Şekil 4'e göre kitap genelindeki toplam iki yüz elli adet etkinlik içerisinde sırasıyla yüz yirmi bir adet yazma, elli adet okuma, kırk adet dinleme ve otuz dokuz adet konuşma etkinliği kullanılmıştır. Kitaptaki etkinliklerin türleri sırasıyla; doksan dört kez kullanılan açık uçlu sorular, altmış altı kez kullanılan boşluk doldurma soruları, yirmi yedi kez kullanılan çoktan seçmeli sorular, on dokuz kez kullanılan doğru-yanlış/var-yok soruları, on altı kez kullanılan eşleştirme soruları, on dört kez kullanılan tabloya yerleştirme soruları, altı kez kullanılan sıralama soruları, dört kez kullanılan listeleme soruları, üç kez kullanılan özetleme soruları ve bir kez kullanılan düzeltme soru türüdür. Kitapta yer verilmeyen bir etkinlik türüne rastlanmamıştır.

Etkinliklerin türlerine bakıldığında okuma becerisi etkinliklerinin çoğunlukla boşluk doldurma ve açık uçlu sorulardan meydana geldiği görülmektedir. Okuma becerisi etkinliklerinden on dördü boşluk doldurma sorularından, on ikisi açık uçlu sorulardan, dokuzu çoktan seçmeli sorulardan, altısı tabloya yerleştirme sorularından, beşi doğru-yanlış/var-yok sorularından, üçü sıralama sorularından ve biri de eşleştirme sorusundan oluşmaktadır. Okuma becerisi etkinliklerinde özetleme, listeleme ve düzeltme etkinlik türlerini örnekleyen sorulara yer verilmediği görülmektedir.

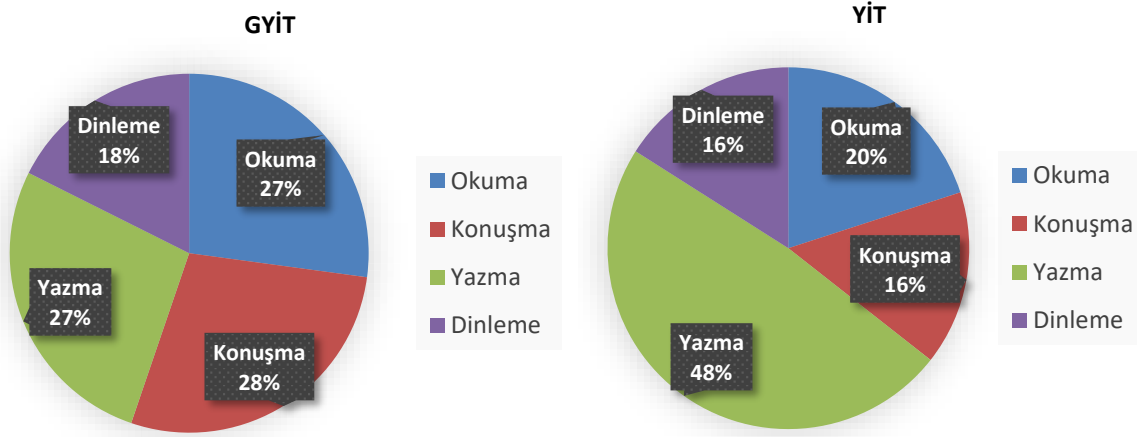
Konuşma becerisi etkinliklerinin yoğun olarak otuz üç kez kullanılan açık uçlu sorulardan meydana geldiği görülmektedir. Ayrıca bu beceri altında üç kez çoktan seçmeli soruları, iki kez boşluk

doldurma sorularını ve bir kez de tabloya yerleştirme sorusunu içeren etkinlik türlerine yer verildiği görülmektedir. Konuşma becerisinde doğru-yanlış/var-yok, eşleştirme, sıralama, özetleme, listeleme ve düzeltme soru türlerini içeren etkinliklere yer verilmediği görülmektedir.

Yazma becerisi etkinliklerine bakıldığında kırk dört boşluk doldurma sorusu, kırk iki açık uçlu soru, on beş eşleştirme sorusu, altı çoktan seçmeli soru, dört listeme sorusu, üç doğru-yanlış/var-yok sorusu, üç tabloya yerleştirme sorusu, iki sıralama sorusu ve bir özetleme ile düzeltme sorusunun bulunduğu görülmektedir. Yazma becerisi etkinliklerinde yer verilmeyen bir soru türü yoktur.

Dinleme becerisi etkinliklerine bakıldığında on bir doğru-yanlış/var-yok sorusu, dokuz çoktan seçmeli soru, yedi açık uçlu soru, altı boşluk doldurma sorusu, dört tabloya yerleştirme soru, iki özetleme sorusu ve bir sıralama sorusu olduğu görülmektedir. Bu becerinin etkinliklerinde yer almayan etkinlik türleri eşleştirme, listeleme ve düzeltmedir.

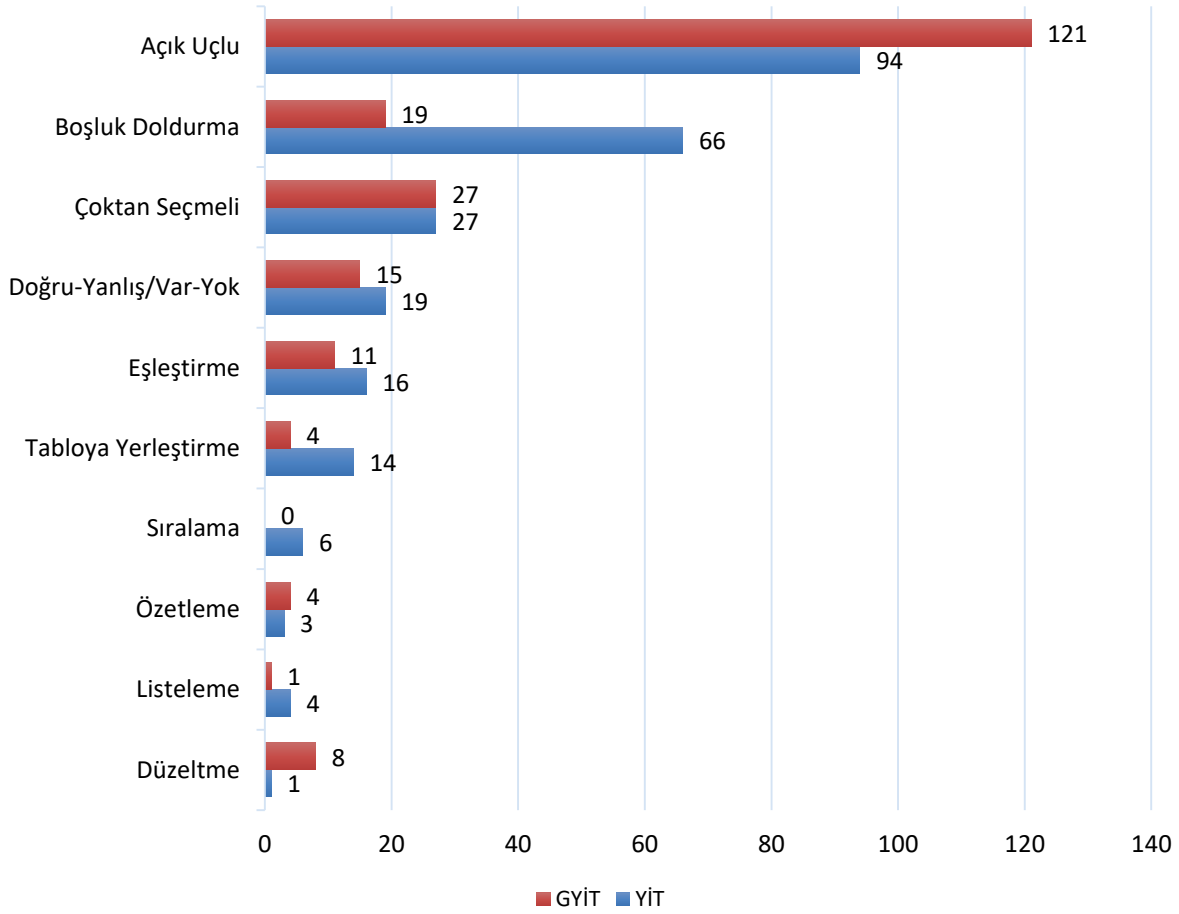
İnceleme sonrası oluşan GYİT ve YİT ders kitaplarındaki etkinliklerin dil becerileri bağlamında karşılaştırmalı dağılımı Şekil 5'te gösterilmiştir:

Şekil 5. GYİT ve YİT ders kitaplarındaki etkinliklerin dil becerileri bağlamında karşılaştırmalı dağılımı

Şekil 5'e göre GYİT ders kitabındaki etkinlikler YİT ders kitabının dil becerilerine göre düzenlenmiş etkinliklerine oranla görece daha dengeli bir dağılım göstermektedir denilebilir. GYİT ders kitabında dil becerilerine göre etkinliklerin kitap geneli dağılımı sırasıyla %28 konuşma, %27 okuma ile yazma ve %18 dinleme biçimindedir. Kitaptaki etkinlikler içerisinde en az yer verilen etkinliklerin dinleme becerisine yönelik etkinlikler olduğu görülmektedir. Bu etkinliklere anlama ve anlatma etkinlikleri başlığı altında bakılacak olursa anlama etkinliklerinin %45 anlatma etkinliklerinin %55 paya sahip olduğu görülmektedir. Büyük fark olmamakla birlikte anlatma etkinliklerinin bir miktar daha fazla paya sahip oldukları söylenebilir. Bu payların birbirlerine daha yakın olmalarının daha olumlu olacağı, anlamının aleyhinde oluşan bu paylaşımın dil gelişimi mantığına çok uygun olmadığı düşünülebilir.

YİT ders kitabındaki etkinliklerin dil becerilerine göre dağılımı ise sırasıyla %48 yazma, %20 okuma ve %16 konuşma ile dinleme biçimindedir. Bu kitaptaki etkinlikler içerisinde ise özellikle yazma becerisinin öne çıktığı görülmektedir. Anlama-anlatma bakış açısıyla bakılacak olursa anlatmaya %64 anlamaya %36 pay ayrıldığı görülür. Bu paylaşım önceki paylaşımından daha da dengesizdir. Aşağıdaki Şekil 6'da ilgili kitaplardaki etkinliklerin türlere göre karşılaştırmalı dağılımı grafik aracılığıyla ayrıntılı bir biçimde gösterilmiştir:

Şekil 6. GYİT ve YİT ders kitaplarındaki etkinliklerin türlere göre karşılaştırmalı dağılımı

Şekil 6'ya göre her iki ders kitabında da açık uçlu sorulardan oluşan etkinliklerin en çok kullanılan etkinlikler olduğu görülmektedir. Açık uçlu sorulara oranla diğer soru türlerini içeren etkinliklerin her iki kitapta da daha az sayıda düzenlendiği görülmektedir. Bu bağlamda etkinlikleri oluşturan soru türlerinin kitaplarda dengeli bir dağılım göstermediği dile getirilebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde son yıllarda birçok akademik çalışma ortaya koyulmuştur. Bunlardan bir bölümü ders kitaplarını inceleyen çalışmalardır. Ders kitaplarını inceleyen bu çalışmaların kimileri kitaplardaki metinleri konu edinirken (Durukan, 2022; Temizyürek, 2021; Şimşek, 2019; Aydoğan, 2018; Kayatürk, 2018), kimileri kültür aktarımını (Kaplan, 2021; Almalı, 2019; Sever, 2019; Çetinkaya, 2018; Doğan, 2016; Ökten & Kavanoz, 2014) kimileri dil becerilerini (Öncül, 2020; Hasırcı, 2019; Karazeybek, 2019; Uzbek, 2019; Tüm, 2016), kimileri sözcük öğretimini (Göçen ve Buluş, 2022; Uğur, 2019; Başutku, 2018; Göçen & Okur, 2016), kimileri de dil bilgisi öğretimini (Erayşar, 2019; Koçak, 2019; Kayasandık, 2018; Fidan, 2016) konu edinmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanan ders kitaplarındaki etkinlikleri türleri bakımından inceleyen bu çalışmada GYİT ve YİT B2 düzeyi ders kitapları incelenmiştir.

Araştırma sonucunda her iki kitap genelinde açık uçlu soruları içeren etkinliklerin tüm becerilerde en çok kullanılan etkinlik türü olduğu, diğer etkinlik türleriyle oluşturulmuş etkinliklerin

ise az sayıda yer aldığı görülmüştür. Aydoğan ve Aytekin (2019) de İstanbul Yabancılar İçin Türkçe kitaplarından B2 düzeyi ders ve çalışma kitaplarının okuma metinleri ile metin altı sorularını inceledikleri çalışmalarında toplam 243 etkinlik bulunduğu, bu etkinlikleri oluşturan soruların önemli bir kısmının (96 tanesinin) açık uçlu sorulardan oluştuğu sonucuna varmışlardır. Bu anlamda Aydoğan ve Aytekin'in (2019) araştırmalarında ulaştıkları sonuçla araştırmamız sonuçları benzer niteliktedir.

Araştırmamızda ulaşılan sonuçtan hareketle her iki kitapta da kimi etkinlik türlerinin (sıralama, özetleme, listeleme) dil becerilerine yönelik hazırlanmış olan bu etkinliklerde hiç kullanılmamış olması istendik bir durum değildir denilebilir. Bu durum, hep aynı etkinlik türlerine yönelmek yerine çeşitli soru türlerini içeren etkinliklerin tüm becerilere yayılmış bir şekilde kullanılmasının daha uygun olacağını, böylece dil öğrenenlerin, her bir beceri başlığı altında birden fazla etkinlik türüyle karşı karşıya gelebileceğini ve sıkılmadan, yinelemeden hedef dili öğrenebileceğini düşündürmektedir.

Şimşek ve Aktaş (2020) İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B2 düzeyi ders kitabını inceledikleri çalışmalarında ilgili kitapta yer alan soru türlerinin zengin bir çeşitliliğe sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumun da dil öğretim sürecindeki tekdüzeliliği ortadan kaldırmada etkili olabileceği düşüncesine yer vermişlerdir. Budak (2016) ise gerçekleştirdiği bir çalışmada, elde ettiği verilerden hareketle, öğrenme-öğretme aşamasında karşılaşılabilecek olan soruların önemli bir değişken olduğunu söylemektedir. Barın (2004) da yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeleri irdelediği çalışmada bu kişilerin karşılaşacağı sorularda soru türlerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Gün ve Bakırdöğen'e göre (2020) de farklı soru türlerinin kullanımı, dil öğrenimi sırasında, eleştirel ve çok boyutlu düşünmeyi destekleyecektir.

Oluşturulacak etkinliklerin nicelik olarak etkinlik türlerini örneklemelerinin yanı sıra nitelik olarak da dil öğrenenlerin gereksinimlerini karşılayacak düzeyde geliştirilmesi gerekmektedir. Kitap yazarlarının bu önerileri dikkate alarak mevcut kitaplarda iyileştirmeye gitmesi ya da gelecek yıllarda yazılacak kitapların bu konuya özen gösterilerek yazılması yararlı olacaktır.

Özetleme soruları kavrama düzeyini ortaya koyan ve geliştirilmesine katkı sağlayacak olan sorulardır. Özetleme soruları; dil kullanıcılarını bilişsel olarak aktif duruma getirerek kendi üretimini ortaya koymasını, hedef dilde üretim yapmasını destekler. Bu nedenle özetleme türünde etkinliklere daha çok yer verilmesi önemlidir.

Listeleme ve sıralama mantıksal zekanın, eleştirel düşünme becerisinin ortaya konmasına olanak sağlar. Dolayısıyla bu becerilerin gelişimini de destekler. Farklı zeka alanlarının, farklı düşünme becerilerinin kullanılmasına olanak sağlayan etkinlikler öğrencinin öğrenme istek ve güdülenmesini yükseltici etki yaratacaktır. Bu nedenle bu türlerdeki etkinliklerin de daha çok kullanılmasında yarar olacaktır denebilir.

Alanda farklı dil düzeyleri ve/veya yayınlar üzerine yapılmış benzer çalışmaların varlığından söz etmek mümkündür. Yabancılar Türkçe öğretiminde yararlanılan ders kitaplarını etkinlik türleri ve/veya ölçme-değerlendirme açısından inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan Tanrıku ve Akbal (2020) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada İzmir Yabancılar İçin Türkçe (A1 düzeyi) alıştırma kitabı, içerisindeki etkinliklerin dil becerilerine dağılımı bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırmalarının sonucunda Tanrıku ve Akbal (2020), kitap genelinde en çok yazma becerisine yönelik etkinlik düzenlendiği sonucuna ulaşmışlardır. Okuma, konuşma ve özellikle de dinleme etkinliğine çok az sayıda yer verildiğini belirten araştırmacılar, bu dört becerinin birbirini tamamlayıcı yanından yararlanılarak etkinliklerin geliştirilmesi ve özellikle kitap genelinde az sayıda etkinlik düzenlenmiş olmasından dolayı dinleme becerisine yönelik etkinlik sayısının artırılması önerilerini dile getirmişlerdir. Dalioğlu (2018) da çalışmada temel düzey yabancı dil olarak Türkçe öğretimi

ders kitaplarındaki etkinlikleri beceri alanlarına dağılımları bakımından incelemiştir. İnceleme sonucunda incelenen setlerden sadece bir set dışında diğer tüm setlerde adına en az etkinlik düzenlenen becerinin dinleme becerisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacı tarafından bu durum, istendik olmayan bir durum olarak nitelendirilmiştir. Konuşma ve yazma becerilerine temel oluşturacağı göz önüne alınarak dinleme becerisine gereken önemin verilmesi yeni bir dil öğrenen kişinin dile karşı öğrenme isteği geliştirmesini sağlayacak etkinliklere yer verilmesi gerektiği biçimindeki öneriler araştırmacı tarafından dile getirilmiştir. Yukarıda sözü edilen iki araştırmanın sonucu, bu araştırmada ulaşılan sonuçları destekler niteliktedir.

Şekil 3'e bakıldığında bu araştırmada GYİT ders kitabı genelindeki toplam iki yüz on adet etkinlik içerisinde sırasıyla elli dokuz adet konuşma, elli yedişer adet okuma ile yazma ve otuz yedi adet dinleme etkinliği kullanıldığı görülmektedir. Bu kitapta gerçekleştirilen araştırmanın sonucu kitap geneli etkinlik dağılımında dinleme becerisine yönelik etkinlik sayısının görece az tutulduğunu, diğer becerilerde ise daha dengeli bir dağılım sağlandığını göstermektedir. Şekil 4'e bakıldığında benzer biçimde YİT ders kitabında da toplam iki yüz elli adet etkinlik içerisinde sırasıyla yüz yirmi bir adet yazma, elli adet okuma, kırk adet dinleme ve otuz dokuz adet konuşma etkinliği kullanılmıştır. İlgili kitapta da en az etkinlik düzenlenen becerilerden birinin dinleme becerisi olduğu görülmektedir.

Ak (2011), gerçekleştirildiği yüksek lisans tezinde Yeni Hitit ve New Headway isimli kitaplarda yer alan anlama etkinliklerini çeşitli başlıklar altında karşılaştırmıştır. Etkinlik türleri bağlamında yapılan karşılaştırmada Yeni Hitit'te boşluk doldurma, çoktan seçmeli, eşleştirme, doğru-yanlış, var-yok gibi etkinlik türlerine daha çok yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından bu seride açık uçlu soru kullanımının istenen düzeyde olmadığı, bunun da olumsuz bir durum olduğu yargısına varılmıştır. Etkinlik türleri bağlamında New Headway'e bakıldığında ise genellikle açık uçlu sorulara yer verildiği diğer etkinlik türlerine daha az yer verildiği araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Sürekli aynı etkinlik türlerine yer verilmesi Ak (2011) tarafından öğrenci güdülenmesini düşürebilecek bir durum olarak yorumlanmıştır. Bu araştırmada da Şekil 3'e bakıldığında GYİT ders kitabında yüz yirmi bir kez kullanılan ve Şekil 4'e bakıldığında YİT ders kitabında doksan dört kez kullanılan açık uçlu sorulardan oluşan etkinliklerin kitaplar genelinde en çok kullanıma sahip etkinlik türü olduğu görülmektedir. Diğer etkinlik türleri her iki kitap genelinde çok daha az kullanılmıştır. Bu noktada araştırmadan elde edilen sonuç ile Ak'ın (2011) araştırmasında, New Headway adlı ders kitabından elde edilen sonuç benzerlik göstermektedir.

Amaca yönelik hazırlanmış nitelikli bir ders kitabı, dil öğretiminin istenilen düzeyde gerçekleştirilmesini sağlayabilir. Çeşitli etkinlik türleriyle zenginleştirilmiş ve sürece ilişkin fikir veren ders kitapları sayesinde dil öğretimi dil öğretmenler tarafından biçimlendirilebilir. Dil öğrenenlerin hedef dildeki yetkinliğini gözler önüne serebilecek nitelikteki etkinlik türleri sayesinde ders, dil öğrenenlerin düzeylerine uygun olarak yönetilebilecektir. Bu sayede öğrenim kaybı yaşanmadan hedef dilin öğretimi gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca zengin etkinlik türlerini içeren bu ders kitapları sayesinde dil öğrenenler de kendi kendilerinin rehberi olabilecek, dil öğrenim süreçlerini kontrol altında tutabileceklerdir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılan ders kitapları bu ihtiyaçlara yanıt verebilecek nitelikte, dil becerileri arasında dengeli dağılım gözetilerek çeşitli etkinlik türlerini örnekler biçimde oluşturulursa dil öğretimi de hem öğrenen hem de öğretmenler bakımından istenilen biçimde ilerleyip sonuçlanabilecektir.

Bu çalışmada yalnızca Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan GYİT ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan YİT B2 düzeyi ders kitapları incelenmiştir. Her bir kitabın tüm öğretim seti üzerinde gerçekleştirilecek benzer bir araştırma daha zengin sonuçlar elde edilebilmesini sağlayabilir. Yine alanda sıklıkla kullanılan diğer Türkçe öğretim setlerinde gerçekleştirilecek bir çalışmayla setler arası daha zengin karşılaştırmalı sonuçlar elde edilebilir.

Bu araştırmada etkinlik turleri nicelik açısından incelenmiştir. Gelecek araştırmalarda bu etkinlik turlerinin nitelik açısından değerlendirilmesi de yararlı olacaktır. Nicelik ve nitelik yonunden dengeli bir etkinlik çeşitliliğine sahip yabancılara Turlke oğretimi ders kitaplarının Turlkenin daha yaygın oğretimine katkısı olacağı umulabilir.

Kaynakça

- Ak, D. (2011). *İkinci dil kaynaklarında yer alan anlama etkinliklerinin karşılaştırılması (yeni hitit ve new headway örneklemi)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akyol, H. (2001). İlköğretim okulları 5. sınıf Türkçe kitaplarındaki okuma metinleriyle ilgili soruların analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 26(26), 169-178.
- Allen, D. ve Tanner, K. (2002). Approaches to cell biology teaching: Questions about questions. *Cell Biology Education*, 1(3), 63–67. doi: 10.1187/cbe.02-07-0021
- Almalı, M. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında kültürel unsurların kullanımı: Yunus Emre enstitüsü yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (c1 - c2 seviyesi)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Altunkaya, H. ve Boylu, E. (2020). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yönelik motivasyon engelleri ölçeği: Türkçeye uyarlama çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(29), 186-203. doi: 10.35675/befdergi.515725
- Aydoğan, K. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde set halinde kullanılan 'İstanbul' ve 'yedi iklim' metot kitaplarında okuma metinleri üzerine bir karşılaştırma ve kitaplara ilişkin TÖMER öğretim elemanlarının görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Aydoğan, K. ve Aytekin, H. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde set halinde kullanılan "İstanbul" metot kitaplarında okuma metinleri ve metin altı soruları üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(67), 5-11. doi: 10.17719/jisr.2019.3692
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 19-30.
- Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Ed.). (2015). *Yedi İklim Türkçe B2*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü Yayınları.
- Başutku, S. (2018). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde b1 düzeyinde kelime öğretimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Baytok, A. (2006). Kırgız Türkçesinde evet/hayır soruları. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 78-99.
- Boylu, E. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde ölçme değerlendirme uygulamaları ve standart oluşturma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Budak, Y. (2016). Soru türlerinin öğrenmeyi açıklama gücü. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 1-10.
- Cansız Aktaş, M. (2015). Nitel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 337-371). Ankara: Pegem.
- Couch, B. A., Hubbard, J. K. ve Brassil, C. E. (2018). Multiple–true–false questions reveal the limits of the multiple–choice format for detecting students within complete understandings. *Bio Science*, 68(6), 455-463. doi: 10.1093/biosci/biy037
- Çakan, M. (2011). Eğitim sistemimizde yaygın olarak kullanılan test türleri. S. Tekindal (Ed.). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme içinde* (s. 91-126). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çetinkaya, E. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültürel unsurlar: Yedi iklim Türkçe örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Dalioğlu, S. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe temel düzey ders kitaplarında etkinliklerin beceri alanlarına dağılımı. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, Yaz(4), 43-57.
- Doğan, G. (2016). *Yedi iklim Türkçe öğretim seti b1, b2 ve c1 seviyesi ders kitaplarındaki metinlerin yabancılar Türkçe öğretiminde kültür aktarımı açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Durukan, Ş. (2022). Modern Türk edebiyatı metinlerinin yabancılar Türkçe öğretimi kitaplarına yansması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 9(1), 223-235. doi: 10.21666/muefd.1004996
- Eraşar, R. (2019). *Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında a1 düzeyi dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Fidan, D. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarındaki dilbilgisi konuları ve öğretmen-öğrenci görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(14), 257-276. doi:10.7827/TurkishStudies.9826

- Göçen, G. ve Buluş, F. (2022). Yabancılar için “Hayat Boyu Türkçe” ders kitaplarında yer alan söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 70-87.
- Göçen, G. ve Okur, A. (2016). Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki sözcüklerin kullanım sıklığı ve yaygınlığı. *Millî Eğitim*, 210, 447-476.
- Gün, M. ve Bakırdöğen, M. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Gazi Üniversitesi b1 seviyesi ders kitabı dinleme bölümünün incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 59-79. doi: 10.29000/rumelide.808235
- Güneş, F. (2012). Testlerden etkinliklere Türkçe öğretimi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 31-42.
- Hasırcı, S. (2019). Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik ders kitaplarının konuşma becerisi açısından karşılaştırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*, 8(2), 1068-1098.
- Hong, L.K. (1984). List processing free responses; analysis of open-ended questions with Word processor. *Qualitative Sociology*, 7(2), 98-109.
- Hubbard, J. K., Potts, M. A. ve Couch, B. A. (2017). How question types reveal student thinking: An experimental comparison of multiple-true-false and free-response formats. *CBE—Life Sciences Education*, 16(26), 1-13.
- Kaplan, K. (2021). Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretim seti ders kitabındaki görsellerde kültür aktarımı. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(1), 78-92.
- Karadüz, A. (2010). Dil becerileri ve eleştirel düşünme. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 1566-1593. doi: 10.7827/TurkishStudies.1572
- Karazeybek, A. (2019). *İzmir yabancılar için Türkçe öğretim seti b1 ders kitabının dört temel dil becerisi bağlamında incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Kayasandık, E. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki dil bilgisi öğretim yöntemlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Kayatürk, N. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretimi kitaplarındaki metinlerin örtülü anlam unsurları açısından değerlendirilmesi (İstanbul yabancılar Türkçe öğretimi seti)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Koçak, N. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretimi kitap setlerinde dil bilgisi öğretimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.). (2014). *Yabancılar için Türkçe b2 orta düzey ders kitabı* (5. baskı). Ankara: Gazi Üniversitesi TÖMER.
- Lee, S-M. (2013). The development of evaluation theories for foreign language textbooks. *Pan-Pacific Association of Applied Linguistics*, 17(2), 69-89.
- Lim, Y. S. ve Cole, K. N. (2002). Facilitating first language development in young Korean children through parent training in picture book interactions. *Bilingual Research Journal*, 26, 367-381.
- Meidasari, V. E. (2015). The assessment and evaluation in teaching English as a foreign language. *Indonesian EFL Journal*, 1(2), 224-231.
- Memiş, M. R. (2019). Yabancılar Türkçe öğrenenlerin başvurdukları kelime öğretim stratejilerinin belirlenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(28). 275-300. doi: 10.35675/befdergi.643415
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education: Revised and expanded from case study research in education* (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-BassPublishers.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ökten, C. E. ve Kavanoz, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hedefleyen ders kitaplarında kültür aktarımı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(3), 845-862. doi:10.7827/TurkishStudies.6173
- Öncül, E. (2020). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinin diller için Avrupa ortak başvuru metni kapsamında değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Schuwirth, L. W. T., ve van der Vleuten, C. P. M. (2004). Different written assessment methods: What can be said about their strength and weaknesses?. *Medical Education*, 38(9), 974-979. doi:10.1111/j.1365-2929.2004.01916.x

- Sever, P. (2019). *Yeni hitit dil öğretim seti ile yedi iklim dil öğretim setinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımı açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Şimşek, E. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Şimşek, R. ve Aktaş, T. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının ünite değerlendirme ölçütleri bağlamında analizi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(3), 708-728. doi: 10.30703/cije.641716
- Tanrıkulu, L. ve Akbal, E. (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan İzmir yabancılar için Türkçe alıştırma kitabı a1 düzeyinin etkinliklerinin dil becerilerine dağılımının incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 8(1), 404-412. doi:10.29228/ijla.41823
- Temizyürek, M. (2021). Yedi iklim Türkçe ders kitabı b2 seviyesi okuma metinlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 6(2), 20-42. doi:10.29228/uluturkad.54920
- Tüm, G. (2016). Yabancılar Türkçe ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin Avrupa ortak başvuru metnine uygunluğu üzerine bir çalışma. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 4(2), 125-142. doi:10.18298/ijlet.603
- Uğur, A. (2019). *Yedi iklim Türkçe öğretim seti ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Uzbek, A. (2019). *Gazi TÖMER ile Interchange fourth edition kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin konuşma becerisi bağlamında karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.